

1. Туулган күнү кантип такталган?

Yстүбүздөгү жылдын 25-октябрьнда улуу жердешибиз, коомдук жана мамлекеттик ишмер - Рazzаков Исхак Рazzакович агабыз тириү болгондо 95 жашка чыкмак.

Исхак Раззакоич эр ортону 50 жаш-
ка чыкканча кайсыл күнү туулганды-
ты тууралуу эч жерде жазылган эмес.
1960-жылы КПСС БКдан кайсыл күнү
туулгандыгын тактоо керектигин та-
лап кылышат. Себеби, 50 жашка чык-

канына байланыштуу сыйлык-
са көрсөтүлгөн болчу. Ошондо
И.Раззаков тууган-туушканда-
рынан сурамжылап, туулган
күнүн 25-октябрь деп билдириет.
Ошондон бери туулган күнү 25-
октябрь катары бардык доку-
менттерде жазылып келет.

Мен бала кезимден эле
И.Раззаков жөнүндө эл-
ден угуп жүргөнмүн. Ал
ми 1958-жылы март
йында азыркы Раззаков
йылындағы жолдун бою-
на сөрү орнотулуп, элди
өп чогултуп, аны менен
колугушуу уюштурушканда
там менен барып катышкан-
ын. Эл аябай көп болгондук-
ан, алдындағы адамдар жер-
е олтурушуп, арттагылары ту-
уп турушкан эле. И.Раззаков-
ун: «Мени өкмөт менен
артия жетим калган жеримден
арбиялап, окутту, эми мен ка-
нык каным калганча кызмат
ыламын» деген сөздөрү күнү
үгүнкүдәй эсимде.

1979-жылы кызматтык ко-
андировка менен Москва
аарына эл чарба көргөзмөсүнө бара
рган болуп калдым. Ошондо Исхак
та менен сөзсүз жолугуп, көрө кел-
ем деген илгери үмүт менен анын
арегин иликтей баштадым. Мурда
шеп жылдар бою партиялық, советтик
ана чарбалык кызматтарда иштеген,
персоналдык маанидеги пенсионер
Ниязматов Кудайкул аксакалга жолу-
уп, ез оюмду айтсам: «Абдан жакшы
ролот, сөзсүз жолугуп келгин» - деп,
дресин берди.

Москва шаарына жакында жөнөй-
үз деп даярданып турган кезибизде
Советская Киргизия» газетасынын
1-марттагы санына И.Раззаковдун
үйнөдөн кайткандығы жөнүндөгү бил-
ириүү жарыяланып калды. Биз апрель
йынын башында Москвага учуп ба-
ып, эртеси ошол жерде аспиранту-
ада окуп жүргөн досум Тагаев Ма-
ыт менен Исхак аганын үйүнө бар-
ык. Үйгө кирип, биринчи жолу бай-
ичесси Роза Александровна, уулу Эр-
ин, кызы Эльмира, небереси Берк
менен таанышып, куран окуп, көңүл
йттык. Төрт saat зерикпестен анге-
мелештик, акырында Кунцево
өрүстөнүнүн кай жерде жайгашка-
нын, кантип таап баарыбызды сура-
сак Эркин аке: «Силер менен өзүм
ногуу барам», - деп, эртеси ээрчитип
барды. Агабыздын арбагына багыш-
тал куран окуп, көпкө отурдук. Бир
окумуда Эркин ага: «Мен жакында
тата маңында эстелик тургузам, силер мына
бул эстеликтерди көрүп кайсынысын-
дай кылып жасатсам болот, кеңеши-
нерди берсөнөр» - деп калды. Биз
кабырстанды кыдырып көрүп, өз сү-
нушубузду айттык. Андан келип Кы-

2. Экинчи өмүрүнүн башталышы.

1979 -жылы районубуздун эмгекчилеринин Кыргызстан Компартиясынын Борбордук Комитетине мамлекеттик жана коомдук ишмер И.Раззаковдун ысмын түбөлүккө калтыруу максатында жолдогон каты этибарга алынбады. Ошол кездеги республиканын жетекчиси Т.Усубалиев райкомдун биринчи катчысы Н.Сыдыкбаевге: «Элge айта баргын, И.Раззаковдун ысмын түбөлүккө калтырууга болбайт, ал киши көп кемчиликтерди кетирген»- деп кесе айтЫПТЫР.

Ошол бойдон 1961-жылдын май айынан 1988-жылга чейин И.Раззаков жөнүндө эч ким эч нерсе билбегендө тымтырс бойдон кала берди. Кайра жаңылануунун шарапаты менен 1988-жылы 29-декабрда тарых илимдеринин доктору, профессор Салмоорбек Табышалиев «Штрихи к портрету» деген ма-каласында Исхак Раззаковичтин бала-лыгы жана коомдук ишмердиги жөнүндө баяндама берди. Журналист Шаршена-лы Абылдаев «Ала Тоо» журналына И.Раззаков жөнүндө даректүү очеркин жарыялады.

Мага 1995-жылы ноябрь айында
Бишкек шаарында өткөрүлгөн И.Разза-
ковдун 85 жылдык мааракесине каты-

Көздүн 65 жылдык миражинде кату.

Исхак Рazzаковго 95 жыл

Чын алтынды дат баспайт

шүү бактысы туш келди. Маареке опера жана балет театрында өткөрүлүп, ага Президент, Премьер-министр, министрлер, партиялық, коомдук ишмерлер катышышты. Ошол чогулушта Чыңгыз Айтматов чыгып сүйлөп: «Мен Исхак Раззаковичти студент кезимден билемин. Ал киши искусство, адабият, маданиятка жогору маани берген инсан эле. Ушул опера жана балет театрын курдуруп жатканда биз айыл чарба институтунда студент элек. Бизди театрдын курулушуна ишембиликке алып келишчүү, ал эми Раззаков дайыма өзү келип, курулуштун жүрүшүнөн кабар алып турчу. Бир күнү театрдын оркестр ойноочу жери чаканыраак болуп калган экен, ошого куруучу адистерди топтол көнеш сурады. Бирок, алардан алгылыктуу жооп болбогондуктан, өзү сунушун айтты. Адистер ага макул болушуп, ошол байланыштын

байдон курулду».

«Исхак Раззакович аябай чечен адам эле. Ал киши кайсыл жерге барып жыйналыш өткөрсө, ошол жерге сөзсүз барып ал кишинин сөзүн угаар элек. Биз студентпиз, бизди залга кийирбейт, бирок эшиктин каалгасын ачып алып ар бир сөзүн жаздым кетирбей укчубуз», - дейт Ч.Айтматов.

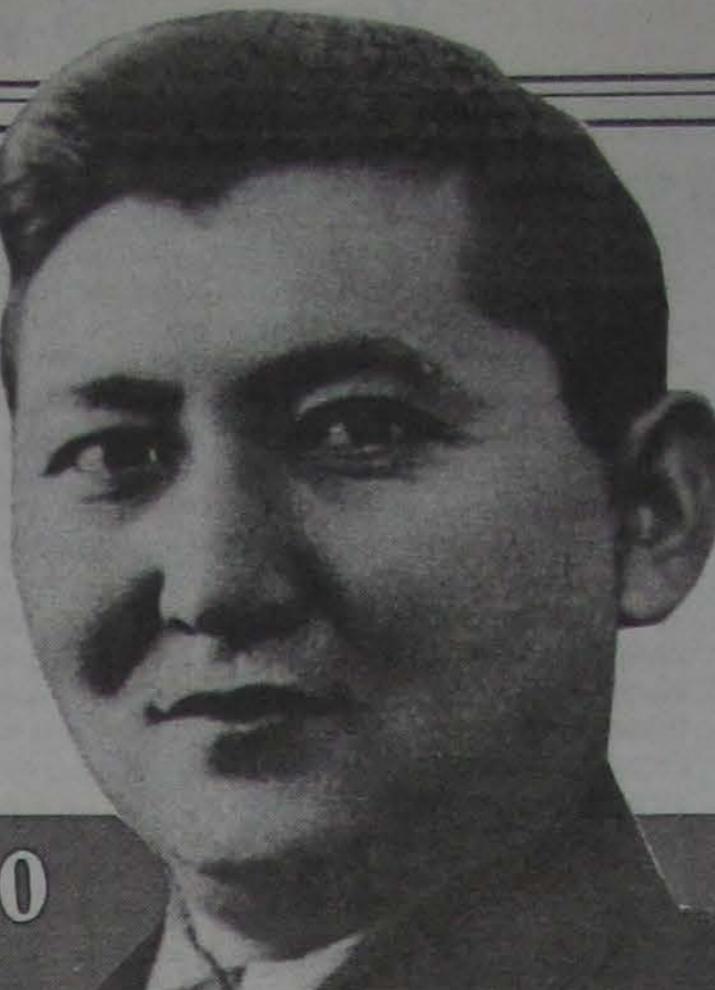
Ошол мааракеде көп жыл республикада айыл чарба министри болуп иштеген Мукаш Өмүралиев «Исхак Рazzаковду жана Чыңгыз Айтматовду кудайтаала Кыргызстандын элине ырыссыкылып берди», - деп баса айтты.

2000-жылы республикалық жетекчилик, ошондой эле депутатыбыз А.Шадиев, Лейлек районунун ошол кездеги акими Д.Бердиевдин сунушу жана аракети менен ағабыздын сөөгү Кыргыз жергесине алынып келинди жана эстепен

3. Өзү әмнелерди әскерет?

Эми Исхак Раззаковдун өмүр жолуна азыноолак токтоло кетсем. Келечектеги улуу инсан - Исхак Раззаков 1910-жылы Лейлек районунун Коросон айылында кенчинин үй-бүлөсүндө жарык дүйнөгө келген. Энеси - Жамила чечек оорусунун айынан дүйнөдөн өтөт. Атасы Берк уулу Раззак шахтада көмүр казып, түндөсү маашак терди иши.

Исхак Рazzакович 1977-жылы Москвада алдындағы санаторияда дарыланнып жүрүп өткөн күндөрү жөнүндө төмөнкүдөй эксцермелерин жазған: «Коросон... 30-40 ылайдан жасалған үйлөр,

дап жибергенин түшүндүм. Гүлхан эжем биздин - чоң энем, атам, Жаңылай эжем жана мен болуп Молдо Абдилла тагамдыкына жөнөгөндүгүбүз жөнүндө айтып берди. Молдо Абдилла тага ошол мезгилде Ташкент областынын Курама деген жеринде жашачу. Курамага жетүү үчүн адегенде Ходжент шаарына жетип, андан кийин кайык менен Сыр-Дарыянын аркы жээгине өтүп, тоолорду аралап олтурup, кийин гана Курамага жетүү көрек эле. Ошол күндөрү бизде түшүм болбой, ачарчылык өкүм сүрүп, эл кара жанын багуу үчүн ар жакка тарап кеткен эле. Билбейм, ошондо Коросондо канча әл калганын.

Биз Коросондон Ходжентке жөнөгөнүбүздө жолдон аксал баскан кыргыз тилемчи кошулуп алды. Мен аны менен бирге басып, жолдон жолуккан үйлөргө кирип нан сурап, тилемчилик кылдык. Калгандар биздин артыбыздан келе жатышты. Биз ошентип Исфор айылдан жеттик. Ошод жер-

Байылына жеттік. Ошол жерде атам аябай катуу ооруп калды. Айласызыдан ошол жердеги мечиттин үжурканасына жайгашканбыз. Атам бир канча күн ордунан туралбай ооруп жатты. Бир күнү уктап турсак атам түн ичинде өлүп калыптыр. Менимче, ич келте оорусунан болсо көрек.

Гүлхан эженин айтуусуна караганда Гүлхан эже, чон энем, Жаңылай эжем Коросонг-го кайра келген, а мен болсо тилемчи менен Ходжент тарапка жөнөгөнмүн. Ал тилемчи мени Гүлхан эжеме Молдо Абдиллага жеткирем деп убада берген экен. Биз тилемчи менен үч күн жол журдук. Жолдон нан сурал жеп, жан сактап, акыры Ходженттин Кокон-Дарбаза деген жерине келип пахта за-водунун жанында топтолгон адамдарды көрдүк, алар биздин азып-тозуп жүргөнүбүздү көрүп: «Эмне қылып жүрөсүнөр?» - деп сурал калышты. Жоопту негизинен тилемчи берип тур-

Алар мен жөнүндө сурашканда «Бул менин уулум» деп жооп берди. Алар менден сурашканда «Жок, бул менин атам эмес, менин атам жолдо өлдү. Биз менин тагам Молдо Абдилланыкына Курамага бара жатабыз» деп жооп бердим. Анда заводдун жумушчулары: «Курама алыс, силер ал жерге жете албайсыңар», - дешти. Ошондо жумушчулардын бирөөсү, айтор өзбек же тажик экенин билбейм, «Мени менен жургулө», - деди. Биз анын артынан бастык, ал бизди чакан бир ак уйгө алып келди. Тилемчи-ни сыртка калтырып, мени ээрчитип уйгө алып кирди. Бөлмөлөрүнүн бирине кирсек орто жаштагы киши өзбекче сүйлөп менин кайдан келгенимди, кайда баарымды сурады. Мен бардыгын төкпөй-чачпай айтып бердим. Акырында ал киши: «Бизде «каласыңбы?», - деп сурады. «Мына бул балдар менен чогуу болосун» деп канымда үймөлөктөп турган балдарды көрсөттү. Окуйсун деди. Мен камам дедим. Мени башка бөлмөгө киргизип ак көйнөк, штан кийгизип, чон

бөлмөгө алпарып тапчанды көрсөттү. Андан кийин жанагы тилемчи ак-сакалды киргизди. Аны менен кошо мени алып келген заводдун жумушчу-су да келди. Башчы мага карап: «Бул адам сенин атаңмын, мен муну алып етем», - деп жатат деди. Мен болго-ун-болгондой айттым. Анда башчы тилемчиге карап: «Бул баланы силер-е бербейбиз. Балдар үйүн ушундай кетим балдар үчүн уюшулган, ал бал-ар менен окуйт, а сиз кайда баргы-зыз келсе ошол жакка барыңыз», - деп көнөтүп жиберди. Ошентип, мен бал-ар үйүндө калып, окууну баштадым. Ненин балдар үйүндөгү көп жылдар-да созулган турмушум ошентип баш-алган» деп эскерет Исхак агабыз. Илекке каршы, Исхак Рazzаковдун вз олу менен жазылган санаториядагы скермеси ушуну менен токтоп калат. Ыскасы, бул улуу адам жөнүндө жа-ында түргандар эди алдында яро сый

Жолдошбай АБДЫРАИМОВ,
Пейлек райондук ветеринардык
лабораториянын директори